

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-673/20 - 1

Kohtuasi C-673/20

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

9. detsember 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal judiciaire d'Auch (Auchi esimese astme kohus, Prantsusmaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. november 2020

Kaebaja:

EP

Vastustajad:

Préfet du Gers

Institut National de la Statistique et des Études Économiques

TRIBUNAL JUDICIAIRE

KOHTUOTSUS

[...]

32000 AUCH [...] (Auchi esimese astme kohus, Prantsusmaa)

[...]

POOLED:

[...]

KAEBAJA:

EP

asukoht: La Bordevieille,
32430 THOUX,

[...]

NING
VASTUSTAJAD:
PREFET DU GERS (Gersi prefekt)
[...]
32000 AUCH,
[...]
INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE
ET DES ETUDES ECONOMIQUES (riiklik
statistika ja majandusuuringute instituut)
[...]
92120 MONTROUGE,
[...]

[...]

[lk 2]

MENETLUS

EP on abielus Prantsuse kodanikuga, kuid ta ei ole abielu teel Prantsuse kodakondsust saanud, kuna endise Foreign Office'i ametnikuna on ta andnud ustavusvande Inglismaa kuningannale. Ta on elanud Prantsusmaal palju aastaid ning tegutseb seal põllumajandustootjana [...].

Rahvahääletuse tulemusel, mille Ühendkuningriik korraldas 23. juunil 2016, kiitis Euroopa Liidu Nõukogu 30. jaanuaril 2020 heaks Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise lepingu, mille Euroopa Liit ja Ühendkuningriik sõlmisid 31. jaanuaril 2020.

Väljaastumislepingu artiklis 131 on ka ette nähtud, et ülemineku perioodil on Euroopa Liidu institutsioonidel, sealhulgas Euroopa Liidu Üldkohtul ja Euroopa Liidu Kohtul liidu õigusega antud volitused.

[Euroopa Liidu lepingu] artikli 50 lõike 3 kohaselt lõppes 1. veebruaril 2020 kõigi Euroopa Liidu aluslepingute ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu kohaldamine Ühendkuningriigi suhtes.

EP kustutati valijate nimekirjast alates 1. veebruarist 2020. Seega ei saanud ta osaleda 15. märtsi 2020. aasta kohalikel valimistel.

6. oktoobril 2020 esitas EP taotluse, et ta kantaks uuesti valijate nimekirja, mis on mõeldud selliste Euroopa Liidu kodanike jaoks, kes ei ole Prantsuse kodanikud.

7. oktoobril 2020 vastas THOUX' vallavanem talle eitavalt.

Seepeale pöördus EP valimisseadustiku (code électoral) artikli L 18 alusel selle omavalitsusüksuse valimiskomisjoni poole.

3. novembri 2020. aasta kirjaga teatati talle, et valimiskomisjon ei tule kokku enne 2021. aasta märtsi, mis on umbes kakskümmend päeva enne departemangu üldkogu valimisi.

2

Võttes seda vastust kaudse kinnitusena vallavanema keeldumisele tema nimekirja kandmisest, esitas EP valimisseadustiku artikli L 20 alusel eelotsusetaotluse esitanud kohtule kaebuse, mis saabus 9. novembril 2020, soovides THOUX' vallavanema otsuse vaidlustada.

[...]

VAIDLUSE KOKKUVÕTE:

EP palub eelotsusetaotluse esitanud kohtul:

- peatada käesolev menetlus ning esitada Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotlus tõlgendamis- ja kehtivusküsimustes (Euroopa Liidu lepingu artikli 50 ning Ühendkuningriigi väljaastumise lepingu tõlgendamine; [lk 3] Briti kodanike võimalus säilitada õigus Euroopa kodakondsusele; proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine; vaba liikumise õiguse rikkumine);
- tühistada otsused, millega lükati tagasi tema taotlus, et ta kantaks THOUX' valijate nimekirja [...].

[...] Oma nõuete põhjendamiseks märgib ta, et üks teine Briti kodanik HA tegi 2020. aasta mais sama, et ta saaks osaleda oma kohalike valimiste teises voorus. Tribunal judiciaire de Limoges (Limoges'i esimese astme kohus, Prantsusmaa) jättis tema kaebuse rahuldamata ning Cour de cassation (kassatsioonikohus) jättis selle otsuse muutmata. Need kaks kohut leidsid, et Euroopa kodakondsuse kaotamine ei riiva HA kodaniku- ja poliitilisi õigusi ebaproportsionaalselt, kuna ta sai hääletada nii rahvahääletusel Brexiti üle kui ka 2019. aastal Ühendkuningriigis korraldatud parlamendivalimistel.

EP juhib tähelepanu, et tema olukord on teistsugune, sest ta on 36 aastat Prantsusmaal elanud ning erinevalt HA-st on tema suhtes kohaldatav Briti reegel nn *15 years rule*, mille kohaselt ta ei või seetõttu Inglise valimistel osaleda.

Teiseks väidab EP, et Euroopa kodakondsus ei saa automaatselt kehtetuks muutuda, nagu ilmneb mitmest kohtulahendist, mis on tehtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 alusel. Pealegi on nii tähtsa staatuse nagu Euroopa kodakondsuse kehtetuks muutumise automaatsus mis tahes vormis vastuolus õiguskindluse põhimõttega. Kui seda lubatakse, siis EP puhul võrduks see sellega, et tal keelatakse demokraatlikus protsessis üldse osaleda, mis põhjustaks talumatut ebavõrdsust mis tahes liikmesriigi kodanikuga ning kujutaks endast ühe tema põhivabaduse, nimelt liikumisvabaduse rikkumist.

Kolmandaks rikub Euroopa kodakondsuse automaatne kaotus EP puhul ilmselgelt Euroopas kehtivat proportsionaalsuse põhimõtet.

&

THOUX' vallavanem osutas ainult sellele, et praegu kehtivad eeskirjad ei luba tal EPd valijate nimekirja kanda.

&

Gersi prefekt palub kõik EP nõuded rahuldamata jätta.

Ta väidab, et kui Euroopa Parlament ja Briti parlament väljaastumislepingu ratifitseerisid, oli selle viivitamatu tagajärg Ühendkuningriigi tegelik lahkumine Euroopa Liidust 2020. aasta 31. jaanuari keskööl, millest tulenevalt kaotasid Prantsusmaal elavad Briti kodanikud õiguse hääletada ja kandideerida kohalikel ja Euroopa valimistel.

Ühendkuningriigi väljaastumislepingu artiklis 127 on nimelt täpsustatud, et ülemineku perioodil ei kohaldata Ühendkuningriigi suhtes Euroopa Liidu toimimise lepingu sätteid, mille kohaselt on Euroopa kodanikel õigus hääletada ja kandideerida Euroopa valimistel ja kohaliku omavalitsuse valimistel. [lk 4]

Niisiis tõi Brexit kaasa selle, et vastavalt valimisseadustiku artikli L16 III lõikele, mis paneb INSEE-le kohustuse kustutada ühtsest valimisregistrist hääleõiguse kaotanud valijad, kustutas see organ 1. veebruaril 2020 sellised kodanikud omal algatusel täiendavatest valijate nimekirjadest.

EP-l ei ole topeltkodakondsust ning teda ei saa seega uuesti THOUX' omavalitsusüksuse täiendavasse valijate nimekirja kanda.

OTSUSE PÕHISTUS

Menetluse peatamise taotlus

Nii Prantsuse tsiviil- kui ka halduskohtupraktikast ilmneb, et proportsionaalsuse põhimõtte eesmärk on piirata avaliku võimu organite voli, et tagada isikute õigused ja sõltumatus ja vältida riiveid, mis võiksid oma ülemäärasuse või liigse radikaalsusega kahjustada nende õiguste ja vabaduste olemust.

Konkreetsemalt võib avalik võim piirata kodanike vabadust üksnes niivõrd, kui võrd see on hädavajalik avalike huvide kaitseks, ning ta peab esmajärjekorras tagama põhiõiguste kaitse. Seega peab õigusi ja vabadusi piirav meede olema ühtaegu sobiv või kohandatud, vajalik ja proportsionaalne.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas (EIK) kinnitatud proportsionaalsuse põhimõtte on praeguseks liidu õiguse üldpõhimõtte, mida tunnustatakse Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 4. Selle eesmärk on sama: piirata avaliku võimu organite voli, vältides riiveid, mis võiksid oma ülemäärasuse või radikaalsusega kahjustada nende õiguste ja vabaduste olemust. Seega on see põhimõtte õigusnormide kohaldamisel kohustuslik nii Euroopa Liidu institutsioonidele kui ka liikmesriikidele.

Lisaks Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) praktikale on proportsionaalsuse nõue praeguseks olemas ka konstitutsiooniõiguses, mis näeb ette proportsionaalsuse, lähtudes inimese ja kodaniku õiguste deklaratsiooni artiklis 8 ette nähtud nõudest, et karistused oleksid vajalikud.

Ilma et kõigile EP argumentidele oleks vaja vastata, tuleb käesoleval juhul pidada silmas peamiselt seda, et kuna EP on alates 29. aprillist 1984 elanud Prantsusmaal, nagu kinnitavad toimikusse lisatud tõendid, ei saa ta Briti 1985. aasta rahvaesinduse seaduse (Representation of the People Act 1985) tõttu enam üldse Briti valimistel hääletada.

Nende Briti õigusnormide kohta otsustas EIK kohtuasjas SHINDLER 7. mail 2013, et need ei riku inimõiguste konventsioonile lisatud esimese protokolliga artiklit 3. Tolles kohtuasjas sai huvitatud isik 2013. aastal, mil EIK oma otsuse tegi, veel Euroopa ja kohalikel valimistel hääletada.

EP juhtum on teistsugune, sest kuigi ta oli kantud Isère'i valijate nimekirja ja on seejärel alates 2000. aasta oktoobrist olnud kantud THOUX 32 valijate nimekirja, kaotas ta 2020. aastal õiguse hääletada Euroopa ja kohalikel valimistel vastavalt Ühendkuningriigi väljaastumislepingu artiklile 127, milles on täpsustatud, et Euroopa Liidu toimimise lepingu sätteid, mille kohaselt on Euroopa kodanikel õigus hääletada ja kandideerida Euroopa valimistel ja kohalikel valimistel, kaheaastase üleminekuperioodi jooksul ei kohaldata.

EP, täisealine täie teovõimega isik, kellelt ei ole neid õigusi kriminaalkorras ära võetud, on jäänud seega täiesti ilma hääleõigusest. [lk 5]

Nagu EIK on meenutanud, ei ole hääleõigus aga kaugeltki mitte privileeg, vaid konventsiooniga tagatud õigus (Albanese vs. Itaalia, 23.3.2006). Lisaks peab hääleõiguse piiramine vastama õiguspärasele eesmärgile ning selle absoluutset piiramist ei tohi lubada (Alajos Kiss vs. Ungari, 20.5.2010).

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses ei ole hinnata, kas Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumine 31. jaanuaril 2020 oli asjakohane, ega ka hinnata selle põhjendusi.

See-eest märgib see kohus, et kõnealusel juhul riivab selle lepingu sätete kohaldamine EP suhtes, kes on jäänud ilma ka Ühendkuningriigis hääletamise õigusest, ebaproportsionaalselt tema põhiõigust hääletada.

Eelotsusetaotlus on vormiliselt õiguspärane, kuna otsuse, milles keelduti kaudselt teda valijate nimekirja kandmast, on EP vaidlustanud ettenähtud tähtaja jooksul.

Eelotsusetaotlus on sisuliselt õiguspärane, kuna:

- vaidlus kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse ning ei ole fiktiivne ega kunstlik;

- küsimus on uus, sest vaidlustatud Euroopa õigusakte ei ole üheski põhikohtuasjas ega eelotsusemenetluses varem liidu õigusega kooskõlas olevaks tunnistatud;
- eelotsuse taotlemise põhjendusi on eespool kirjeldatud nii faktilisest kui ka õiguslikust aspektist;
- liikmesriigi meetmed, mida eelotsuse küsimus võiks mõjutada, on järgmised: INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE ET DES ETUDES ECONOMIQUES'i otsus kustutada EP alates 1. veebruarist 2020 Prantsuse valijate nimekirjadest ning THOUX' vallavanema 7. oktoobri 2020. aasta keeldumine EP kandmisest selle omavalitsusüksuse valijate nimekirja;

seega rahuldatakse menetluse peatamise taotlus ning esitatakse käesoleva kohtuasja kohta Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotlus alltoodud tõlgendamis- ja kehtivusküsimustes, ilma et oleks vaja kasutada kiirendatud menetlust.

[...]

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

määrab eelotsusetaotluse esitanud kohus võistlevas menetluses ning viimase kohtuastmena avalikul kohtuistungil:

peatada menetlus kõigi EP esitatud nõuete suhtes,

[...]

esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmised küsimused.

1. Kas Euroopa Liidu lepingu artiklit 50 ja Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise lepingut tuleb tõlgendada nii, et need muudavad Euroopa Liidu kodakondsuse kehtetuks sellistel Briti kodanikel, kes on enne üleminekuperioodi lõppu kasutanud oma õigust vabalt liikuda [lk 6] ja asuda vabalt elama teise liikmesriigi territooriumile, ning eriti mis puutub neisse Briti kodanikesse, kes on elanud teise liikmesriigi territooriumil üle 15 aasta, ja kelle suhtes kohaldatakse Briti „15 aasta reeglit“ (*15 year rule*), jättes nad seega igasugusest hääleõigusest ilma?

2. Kas jaatava vastuse korral tuleb väljaastumislepingu artikleid 2, 3, 10, 12 ja 127, selle lepingu preambuli punkti 6 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 18, 20 ja 21 nende koostoimes mõista nii, et neil Briti kodanikel on õigus säilitada eranditult õigused Euroopa Liidu kodakondsusele, mis neil olid enne nende riigi väljaastumist Euroopa Liidust?

3. Kui teisele küsimusele vastatakse eitavalt, siis ega väljaastumisleping ei ole osaliselt kehtetu, kuna see rikub põhimõtteid, milles seisneb Euroopa Liidu

identiteet, eriti Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 18, 20 ja 21, kuid ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 39 ja [40], ning ega see leping ei riku proportsionaalsuse põhimõtet, kuna ei sisalda sätet, mis võimaldaks neil kodanikel need õigused eranditult säilitada?

4. Igal juhul, ega väljaastumislepingu artikli 127 lõike 1 punkt b ei ole osaliselt kehtetu, kuna see rikub Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 18, 20 ja 21, kuid ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 39 ja 40, kuna see võtab neilt liidu kodanikelt, kes on teostanud oma vaba liikumise õigust ja vabadust asuda elama Ühendkuningriiki, õiguse selles riigis kohalikel valimistel hääletada ja kandideerida, ning juhul, kui Üldkohus ja Euroopa Kohus tõlgendavad seda samamoodi nagu Prantsuse Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), siis ega see rikkumine ei hõlma neid Ühendkuningriigi kodanikke, kes on oma liikumisvabadust ja õigust asuda elama teise liikmesriigi territooriumile teostanud kauem kui 15 aastat tagasi ning kelle suhtes kohaldatakse Briti „15 aasta reeglit“, jättes nad seega igasugusest hääleõigusest ilma?

[...]

TÖÖDOKUMENT